

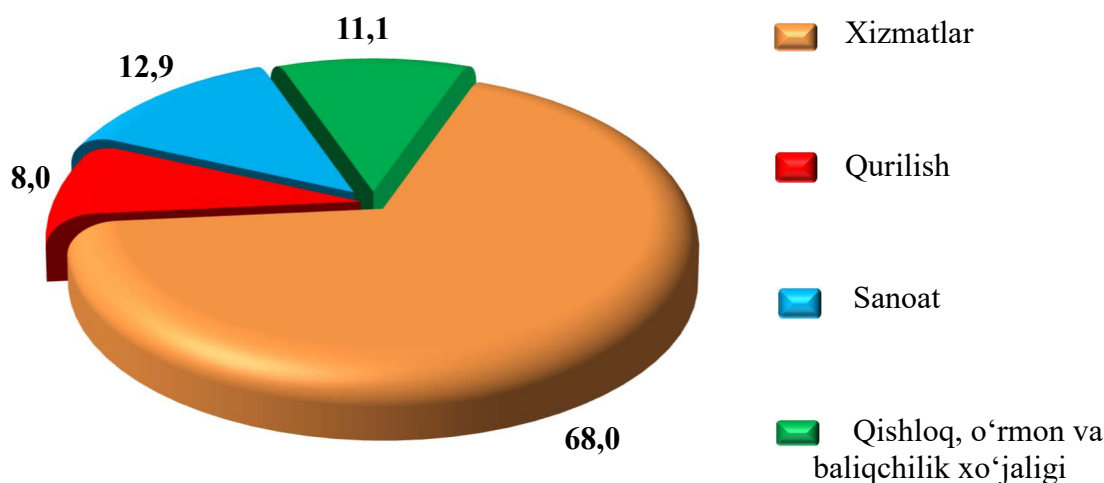
V. XIZMATLAR

Xizmatlar sohasini rivojlantirish ijtimoiy yo‘naltirilgan bozor iqtisodiyotini shakllantirishning eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda mamlakatda olib borilayotgan bozor islohotlari jamiyatni rivojlantirishning eng muhim ijtimoiy-iqtisodiy vazifalarini hal qilishda xizmat ko‘rsatish sohasining rolini oshirishga katta ta‘sir ko‘rsatadi. Xizmatlarning xilma-xilligi aholining katta qismini hayot sifatini va farovonligini yaxshilash imkonini beradi.

Zamonaviy jamiyat hayotida xizmatlar sohasi juda keng tarqalgan hodisa hisoblanadi. Bugungi kunda u yoki bu turdagi xizmatlar ko‘rsatmaydigan yoki hech bo‘lmaganda unga duch kelmagan korxonalar deyarli yo‘q.

2024-yil 1 oktabr holatiga viloyatda 29 917 ta faoliyat ko‘rsatayotgan korxonalar va tashkilotlar qayd etildi. Shundan, xizmatlar sohasida 20 349 ta korxonalar va tashkilotlar faoliyat ko‘rsatmoqda. Ushbu ko‘rsatkich o‘tgan yilning mos davriga nisbatan 3,6 foizga kamaydi.

2024- yilning 1-oktabr holatiga korxonalar va tashkilotlarning umumiy sonida xizmatlar sohasida faoliyat ko‘rsatayotganlarining ulushi, %
(fermer va dehqon xo‘jaliklaridan tashqari)

Innovatsion xizmatlarni joriy etish va an‘anaviy xizmatlarni rivojlantirish bo‘yicha aniq maqsadli kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirilishi ishlab chiqarilgan bozor xizmatlar hajmini oshishiga olib keldi. Natijada, 2024-yil yanvar-sentabr oylarida xizmatlar shlab chiqarish hajmi 23 781,7 mlrd.so‘mni tashkil etdib, o‘tgan yilning mos davriga nisbatan 112,1 foizga o‘sdi.

2024-yil yanvar-sentabr oylarida ko‘rsatilgan xizmat turlari bo‘yicha (amaldagi baholarda) quyidagicha ifodalanadi*:

	<i>mlrd. so‘m</i>	<i>2023-yil yanvar-sentabrga nisbatan, foizda</i>	<i>yakunga nisbatan, foizda</i>
Jami xizmatlar	23 781,7	112,1	100,0

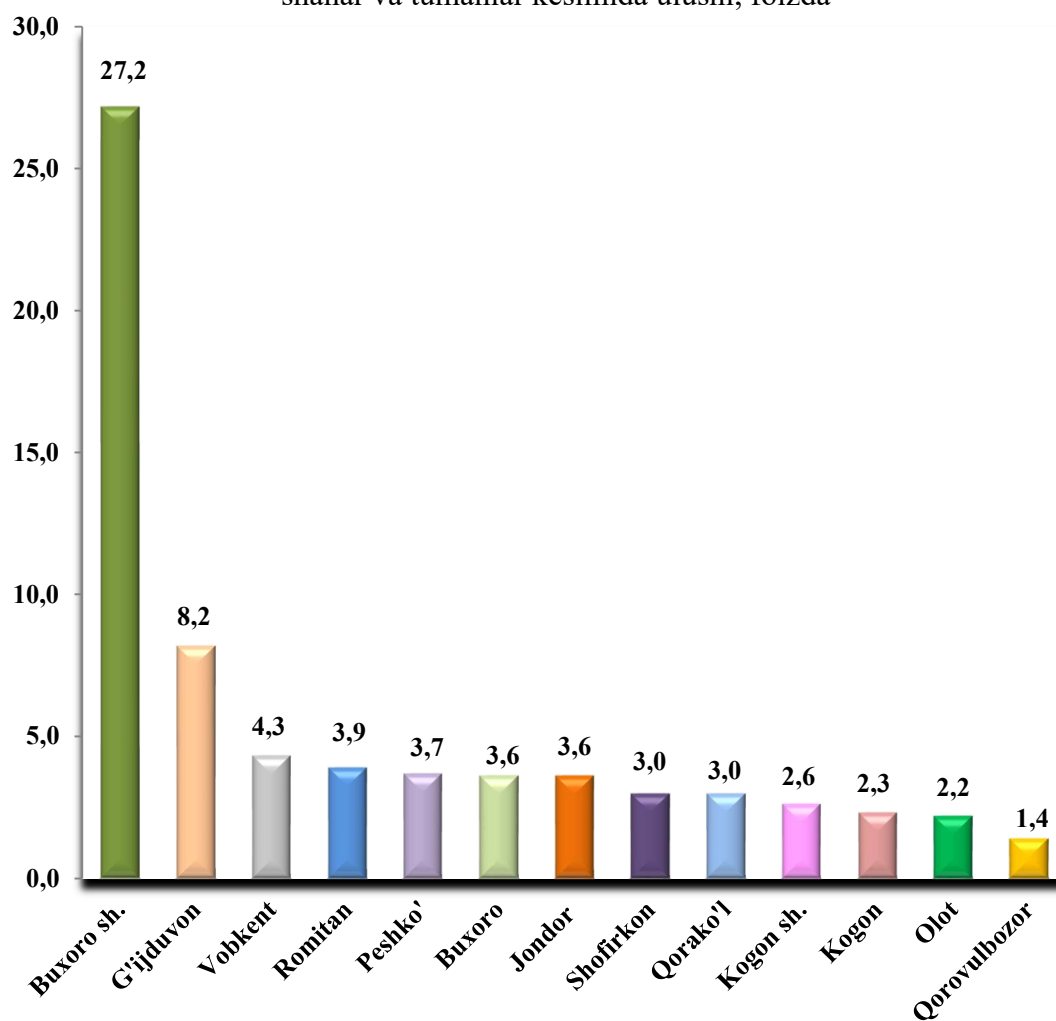
shu jumladan:

Aloqa va axborotlashtirish xizmatlari	721,4	116,9	3,0
Moliyaviy xizmatlar	3 349,8	109,2	14,1
Transport xizmatlari	3 642,3	109,1	15,3
shu jumladan: avtotransport xizmati	3 304,0	110,3	13,9
Yashash va ovqatlanish xizmatlari	6 487,8	112,4	27,3
Savdo xizmatlari	5 441,4	112,2	22,9
Ko‘chmas mulk bilan bog‘liq xizmatlar	359,3	105,9	1,5
Ta‘lim sohasidagi xizmatlar	1 183,9	135,0	5,0
Sog‘liqni saqlash sohasidagi xizmatlar	402,6	110,7	1,7
Ijara xizmatlari	362,5	103,6	1,5
Kompyuterlar va maishiy tovarlarni ta‘mirlash bo‘yicha xizmatlar	460,2	115,9	1,9
Shaxsiy xizmatlar	454,0	108,2	1,9
Me‘morchilik, muhandislik izlanishlari, texnik sinovlar va tahlil sohasidagi xizmatlar	144,7	101,8	0,6
Boshqa xizmatlar	771,8	110,1	3,3

**yashirin iqtisodiyotni hisobga olgan holda*

Xizmat ko'rsatishda eng katta ulush yashash va ovqatlanish (27,3 foizi), savdo (22,9 foizi), transport (logistik xizmatlar bilan birga) (15,3 foizi), moliyaviy (14,1 foizi) va ta'lim (5,0 foizi) xizmatlarga to'g'ri keldi. Ta'lim sohasidagi xizmatlar (o'tgan yilga nisbatan 135,0 foizga ko'p), aloqa va axborotlashtirish xizmatlari (116,9 foizga ko'p) o'sish yuqori bo'ldi.

**2024 yil yanvar-sentabr oylarida ko'rsatilgan bozor xizmatlari umumiy hajmida*
shahar va tumanlar kesimida ulushi, foizda**

Ko'rsatilgan xizmatlar umumiy hajmida katta ulushga ega bo'lgan Buxoro shahri (27,2 foizni), G'ijduvon tumani (8,2 foizni), Vobkent tumani (4,3 foizni), Romitan (3,9 foizni) tashkil etgan bo'lsa, Peshko' (3,7 foizni) va Buxoro tumanlari (3,6 foizni) eng past ulush ko'rsatkichni qayd etdi.

**yashirin iqtisodiyotni hisobga olgan holda*

Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha xizmatlar
(tuman va shaharlar kesimida)

	<i>Jami</i>			<i>Aholi jon boshiga</i>	
	<i>mlrd. so'm</i>	<i>2023-yil yanvar- sentabrga nisbatan, foizda</i>	<i>jami xizmatlar hajmiga nisbatan, foizda</i>	<i>ming so'm</i>	<i>2023-yil yanvar- sentabrga nisbatan, foizda</i>
Viloyat bo'yicha*	23 781,7	112,1	100,0	11 565,9	110,3
Buxoro sh.	6 475,7	113,4	27,2	21 818,5	111,2
Kogon sh.	620,4	109,1	2,6	9 545,3	107,6
<i>tumanlar</i>					
Olot	534,9	109,7	2,2	5 099,5	108,2
Buxoro	848,0	110,0	3,6	4 721,4	107,8
Vobkent	1 027,6	119,3	4,3	6 868,9	117,1
G'ijduvon	1 950,2	110,0	8,2	6 009,7	108,2
Kogon	541,5	109,4	2,3	6 355,6	107,1
Qorako'l	714,8	109,6	3,0	4 138,7	108,2
Qorovulbozor	322,7	108,3	1,4	16 053,3	106,1
Peshko'	874,8	109,0	3,7	6 627,2	107,1
Romitan	913,3	108,7	3,9	6 004,6	107,1
Jondor	861,5	110,2	3,6	4 617,1	108,3
Shofirkon	723,9	109,4	3,0	3 869,3	108,3

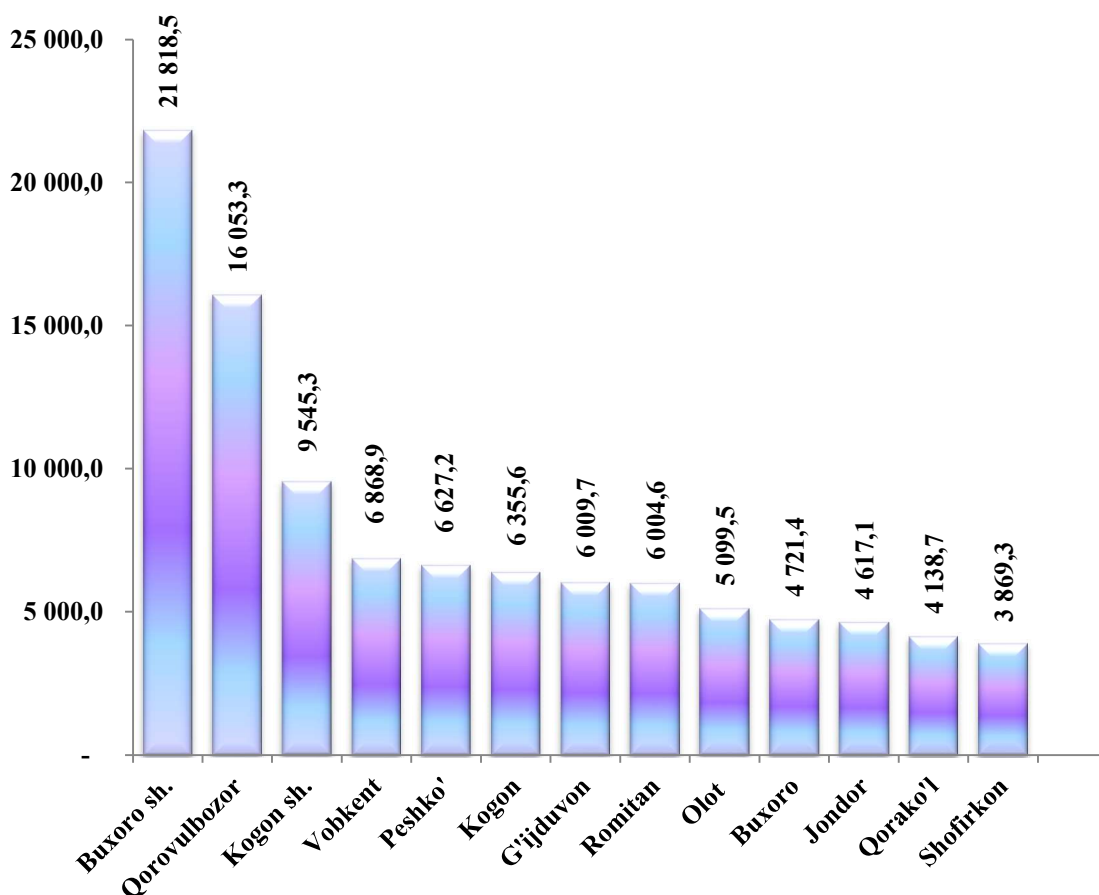
*Buxoro viloyati bo'yicha jami hajm yashirin iqtisodiyotni hisobga olgan holda keltirilgan

Hududlar orasida yuqori o‘shish sur‘atlari Buxoro shaharda (113,4 foiz) hamda Vobkent (119,3 foiz), G‘ijduvon (110,0 foiz) va Buxoro (110,0 foiz) tumanlarida kuzatildi.

Aholi jon boshiga ko‘rsatilgan xizmatlar bo‘yicha eng yuqori ko‘rsatkich Buxoro shahrida 21 818,5 ming so‘mga teng bo‘lib, o‘shish sur‘ati o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 111,2 foizni tashkil etdi.

Aholi jon boshiga ko‘rsatilgan xizmatlarning eng past ko‘rsatkichi Shofirkon (3 869,3 ming so‘m), Qorako‘l (4 138,7 ming so‘m) va Jondor (4 617,1 ming so‘m) tumanlarida kuzatildi.

**2024 yil yanvar-sentabr oylarida shahar va tumanlar kesimida
bo‘yicha aholi jon boshiga hajmlar, ming so‘m**

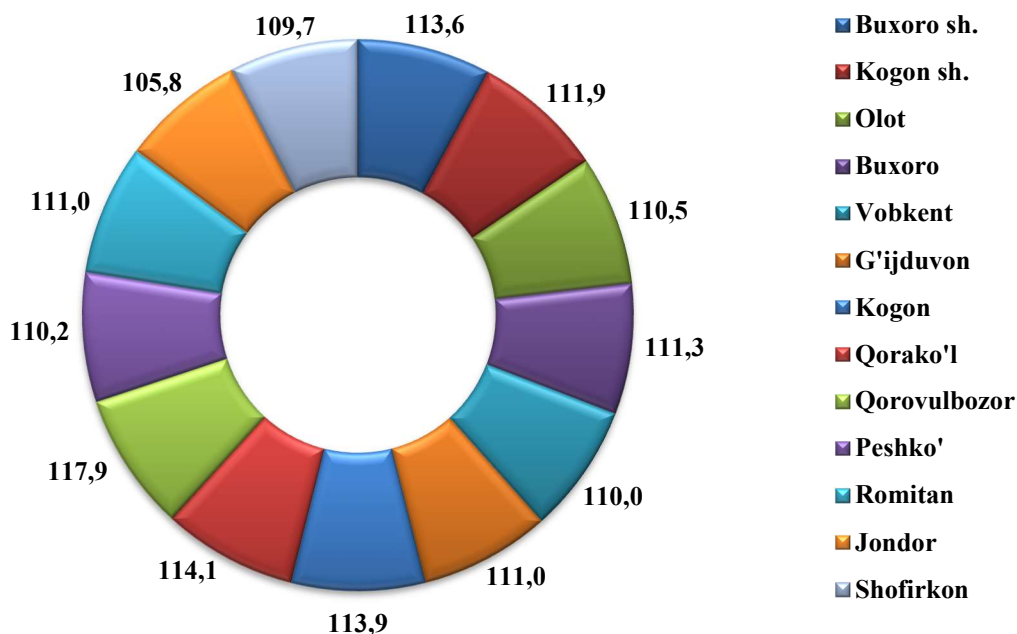
2024-yil yanvar-sentabr oylarida aholi jon boshiga ko‘rsatilgan bozor xizmatlari hajmi 11 565,9 ming so‘mni tashkil qildi va o‘shish sur‘ati o‘tgan yilga nisbatan 110,3 foizni tashkil etdi.

Hozirgi kunda viloyatda oziq-ovqat bilan ta'minlash bo'yicha xizmatlar bozor xizmatlarini ko'rsatuvchi xizmatlar turida yetakchi o'rinni egallaydi.

Oziq-ovqat va ichimliklar bilan ta'minlash bo'yicha xizmatlar oziq-ovqat mahsulotlari va ichimliklar yetkazib berish bo'yicha qo'yilgan ustamadan tashqari, ovqat tayyorlashda ishlatilgan va qayta ishlanmagan holda sotilgan mahsulotlar qiymatini o'z ichiga oluvchi aylanma qiymatdir.

2024-yil yanvar-sentabr oylarida yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar hajmi 6 487,8 mlrd. so'mga teng bo'ldi, hamda o'tgan yilga nisbatan o'sish 112,4 foizni tashkil etdi. Ko'rsatilgan bozor xizmatlarining umumiy hajmida ulushi 27,3 foizga teng. 2024-yil yanvar-sentabr oylarida yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlarning jami xizmatlar hajmidagi ulushi 3,3 foizni tashkil etdi, ularning tarkibida oziq-ovqat va ichimliklar bilan ta'minlash bo'yicha xizmatlar 96,7 foiz hajm bilan ustunlik qildi.

Shahar va tumanlar kesimida yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlarining o'sish sur'ati, foizda
(2024 yil yanvar-sentabr)

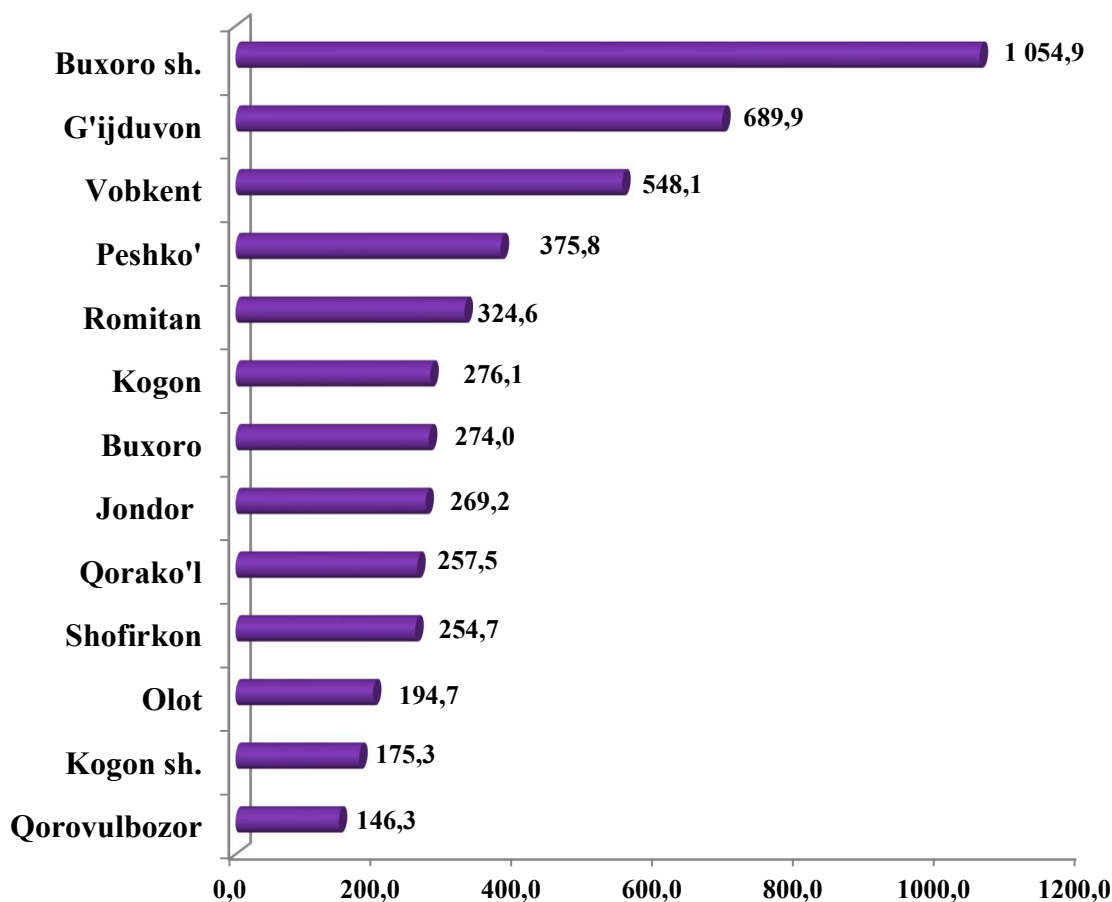
Yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar bo'yicha yuqori o'sish sur'atlari Qorovulbozor (117,9 foiz) shahrida kuzatildi. O'tgan yilga nisbatan bu xizmatlarning eng past ko'rsatkichi Jondor (105,8 foiz) shahrida qayd etildi.

2024-yil yanvar-sentabr oylarida savdo xizmatlari hajmi 5 441,4 mlrd.so‘mga teng bo‘ldi. Ko‘rsatilgan bozor xizmatlarining umumiy hajmida ulushi 22,9 foizni tashkil etdi.

O‘tgan yilning mos davriga nisbatan savdo xizmatlarining o‘shish sur‘ati 112,2 foizni tashkil etdi.

Savdo xizmatlarining eng katta hajmi Buxoro shahri (1 054,9 mlrd. so‘m), G‘ijduvon (689,9 mlrd. so‘m), Vobkent (548,1 mlrd. so‘m) tumanlarida qayd etildi.

Shahar va tumanlar kesimida savdo xizmatlarining hajmi, mlrd.so‘m
(2024 yil yanvar-sentabr)

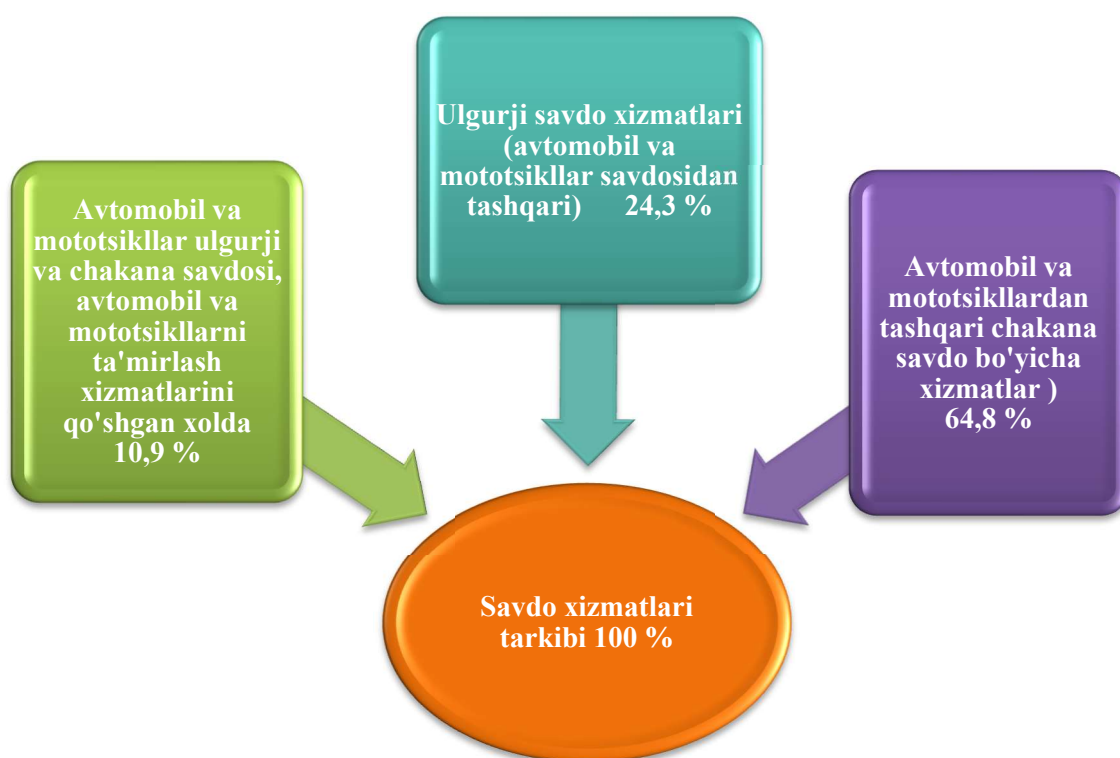
Savdo xizmatlari bo‘yicha eng past ko‘rsatkich Qorovulbozor tumanida kuzatildi. Ushbu hududda savdo xizmatlari hajmi 146,3 mlrd. so‘mga teng bo‘ldi.

Aholi daromadlari darajasining oshishi bilan iste‘mol talabi va savdo aylanmasi ko‘lami o‘smoqda. Savdo xizmatlari tarkibida avtomobillar va mototsikllar savdosidan tashqari chakana savdo bo‘yicha xizmatlar katta salmoqqa ega. 2024-yil yanvar-sentabr oylarida uning ulushi 64,8 foizni tashkil etdi.

Ulgurji savdo xizmatlarining (avtomobillar va mototsikllar savdosidan tashqari) ulushi 24,3 foizni tashkil etdi.

Avtomobil va mototsikllar ulgurji va chakana savdosi, avtomobil va mototsikllarni ta'mirlash xizmatlarini qo'shgan holda umumiy savdo xizmatlarining 10,9 foizni tashkil qiladi.

Savdo xizmatlari tarkibi, foiz
(2024-yil yanvar-sentabr)

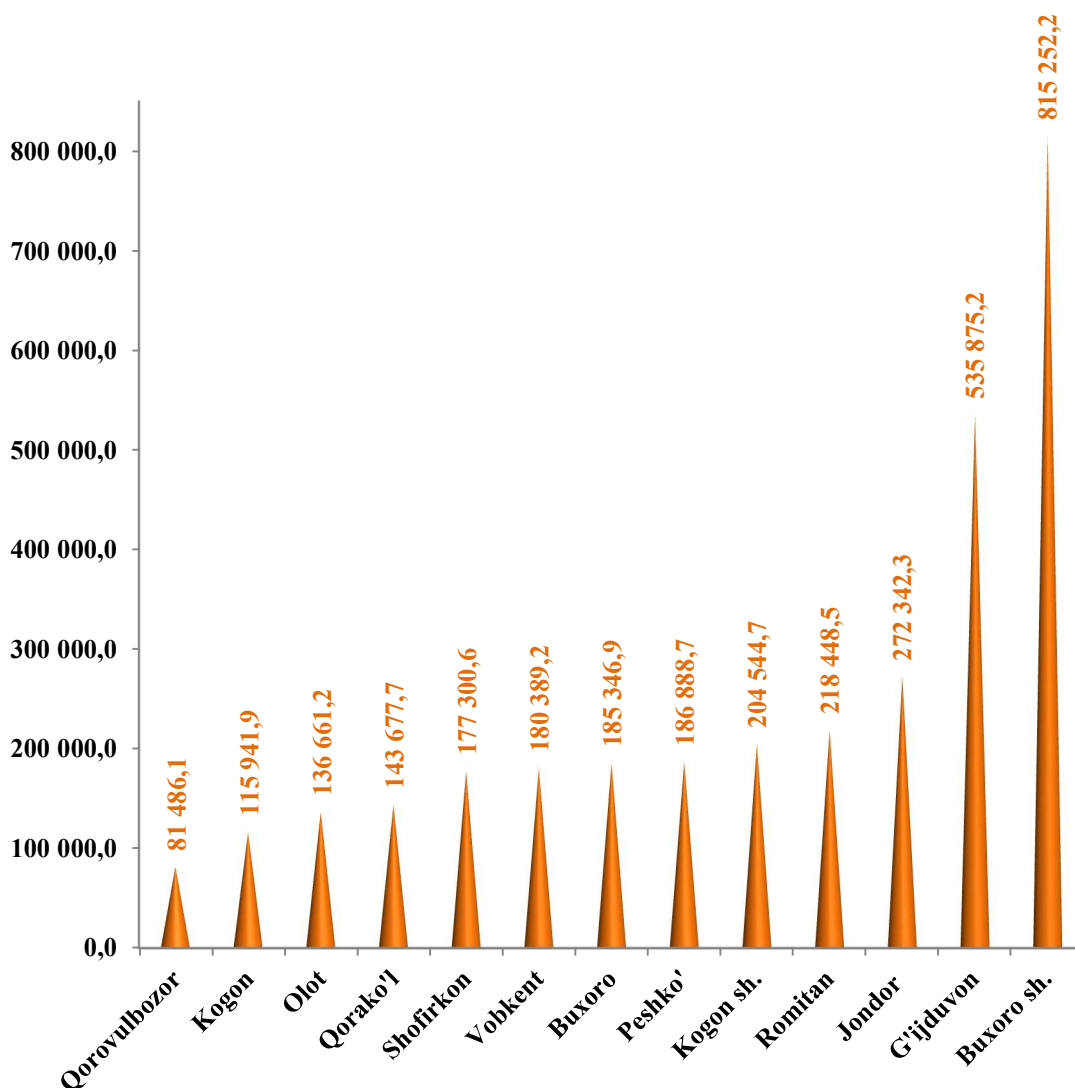
Savdo bu – tovarlarning aylanishini, ularning ishlab chiqarish sohasidan istemol sohasiga o'tishitaminlaydigan iqtisodiyot sohasidir. Ma'lum bir davlat ichida savdo tovarlarni zarur istemolchiga yetkazib berish va zifasini bajaradi.

Transport xizmatlarining eng katta qismi avtomobil transportida yuk va yoʻlovchi tashish xizmatlari hisobiga toʻgʻri keladi.

2024-yil yanvar-sentabr oylarida transport xizmatlarining hajmi 3 642,3 mlrd. soʻmga teng boʻldi. Ularning oʻsishi 109,1 foizni tashkil etdi.

Yuqori oʻsish surʼatlari Buxoro shahrida (109,1 foiz), hamda Gʻijduvon (111,0 foiz), Peshkoʻ (110,4 foiz) tumanlarida qayd etildi.

Shahar va tumanlar kesimida transport xizmatlarining hajmi, mln. soʻm
(2024-yil yanvar-sentabr)

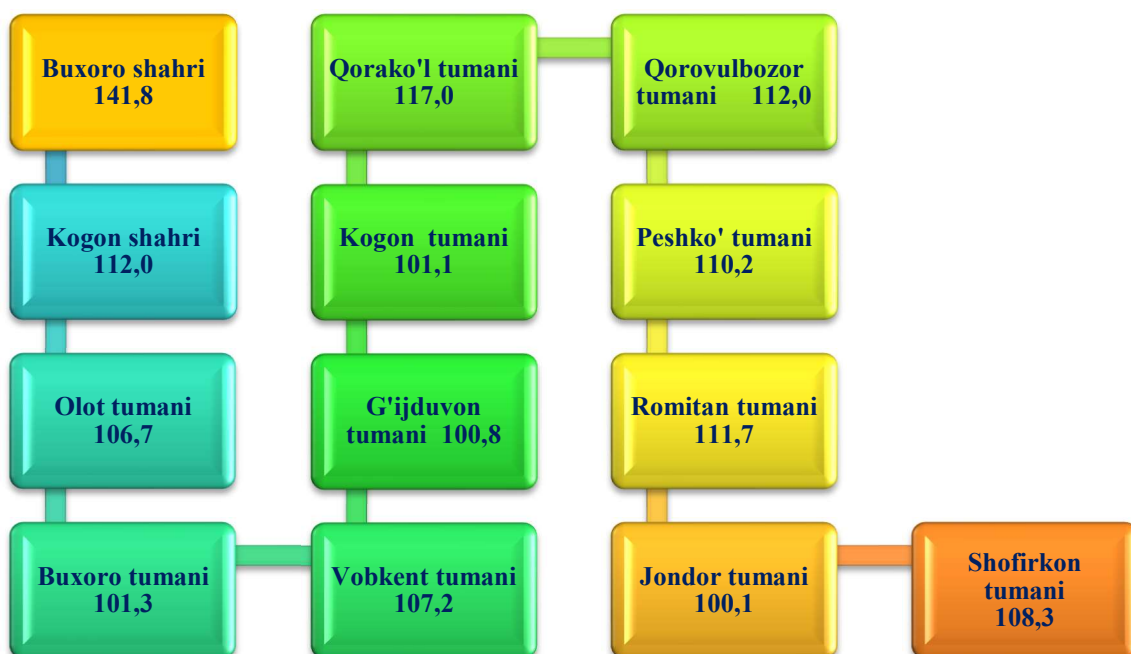
Oʻtgan yilning mos davriga nisbatan transport xizmatlarining oʻsish surʼati, Qorovulbozor (97,4 foiz) tumanida pasayganligi qayd etildi.

Ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan tub islohotlar birinchi navbatda ong va fikrlashdagi ijobiy o'zgarishlarni qo'llab-quvvatlab, ma'naviyatni yuksaltirishga hissa qo'shadi.

Bugungi kunda o'quv jarayonining sifati va samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida maktablarni zamonaviy laboratoriya uskunalari, kompyuter texnikasi, darsliklar va yangi avlod metodik materiallari bilan ta'minlashga alohida e'tibor qaratilmoqda.

2024-yil yanvar-sentabr oylarida ta'lim sohasidagi xizmatlar hajmi 1 183,9 mlrd. so'mga teng bo'ldi. O'tgan yilga nisbatan o'sish 135,0 foizni tashkil etdi.

Shahar va tumanlar kesimida ta'lim xizmatlarining o'sish sur'ati*, foiz
(2024-yil yanvar-sentabr)

Xizmatlar sohasini jadal rivojlantirish, uning tarkibini etarlicha rivojlangan jamiyat va rivojlangan ehtiyojlar bilan takomillashtirish mumkin va bu umuman hayot sifati kabi hodisa bilan bog'liq, chunki turli ehtiyojlarni qondirish jarayoni hayot sifatining muayyan standartini yaratadi.

Izoh: ma'lumotlarda shahar va tumanlar kesimida yashirin iqtisodiyot hisobga olinmagan

Statistik ko'rsatkichlarga izohlar

Xizmatlar iste'molchilar (yuridik va jismoniy shaxslar) holatini o'zgartiruvchi yoki tovarlar, xizmatlar yoki moliyaviy aktivlar bilan ayirboshlashiga ko'maklashadigan ishlab chiqarish faoliyatining natijasi hisoblanadi.

Xizmatning o'ziga xos xususiyati, xizmatni bajarish va uni iste'mol qilish davrining bir xil vaqtga to'g'ri kelishi hisoblanadi.

Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha xizmatlar hajmida ko'rsatilgan xizmatlar uchun amaldagi bozor narxlari bo'yicha qo'shilgan qiymat solig'i va aksizsiz hisoblangan to'lovlar hisobga olinadi.

Xizmatlar oldi-sotdi obyekti sifatida chiqqanda va iqtisodiy ahamiyatga ega bo'lgan (xizmatlarni ishlab chiqaruvchining sarf-xarajatlarini to'laligicha yoki sezilarli darajada qoplaydigan) narxlarda sotilganda, xizmatlar bozor uchun mo'ljallanib ishlab chiqarilgan hisoblanadi.

“Ishlab chiqarilgan (ko'rsatilgan) xizmatlar hajmi” statistik ko'rsatkichi – ma'lum bir vaqt davomida ko'rsatilgan xizmatlar qiymatini o'lchovchi, iste'molchilarga (yuridik va jismoniy shaxslar, norezidentlarni qo'shgan holda) ko'rsatilgan xizmatlar qiymatini aks ettiradi.

Ishlab chiqarilgan (ko'rsatilgan) xizmatlar hajmi, bu xizmatlar ishlab chiqarishga ixtisoslashgan va xizmat ko'rsatish asosiy faoliyat turi hisoblanmaydigan barcha xizmatlar ishlab chiqaruvchilari (yuridik va jismoniy shaxslar) tomonidan ko'rsatilgan bozor xizmatlari qiymatidir.

Iste'molchilar tomonidan xizmatlar uchun to'lovlar naqd pul, shu jumladan plastik kartochkalar va pul o'tkazish, elektron to'lovlar va elektron pullar orqali amalga oshirilishi mumkin.

Norezidentlarga ko'rsatilgan xizmatlar (agar to'lov so'mda amalga oshirilmagan bo'lsa), xizmatlarga to'lovlarni amalga oshirish sanasida O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan so'mning belgilangan kursi bo'yicha qayta hisoblangan, shartnoma narxlari bo'yicha aniqlanadi.

Elektron to'lovlar – texnik vositalar, axborot texnologiyalari va axborot tizimlari xizmatlaridan foydalangan holda elektron to'lov hujjatlari orqali naqd pulsiz to'lovlarni amalga oshirish.

Elektron pullar – O‘zbekiston Respublikasi hududida elektron pullar emitentlari tomonidan chiqariladigan pullar bo‘lib, faqat O‘zbekiston Respublikasi milliy valyutasida nomlanishi lozim.

Faoliyat turlari bo‘yicha xizmatlarni tasniflash, O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiy faoliyat turlari bo‘yicha mahsulotlarning (tovarlar, ishlar, xizmatlarning) statistik tasniflagichiga (keyingi o‘rinlarda MST debataladi) muvofiq amalga oshiriladi.

Bozor xizmatlari hajmi MST bo‘yicha tasniflangan barcha iqtisodiy faoliyat turlarining xizmatlarga tegishli qismi (G-S seksiyalar) bo‘yicha shakllantiriladi.

Amaldagi narxlarda aloqa va axborotlashtirish xizmatlarini ishlab chiqarish, mazkur sohada xizmat ko‘rsatuvchi korxonalarining daromadlari (sotishdan tushgan tushum miqdori) yig‘indisi sifatida aniqlanadi.

Moliyaviy xizmatlar Markaziy bank, tijorat banklari va boshqa moliya-kredit tashkilotlari tomonidan ko‘rsatiladi. Bu guruh xizmatlarga banklarning moliyaviy vositachiligi xizmatlari (moliyaviy lizing, kredit berish), shu jumladan, masofaviy bank xizmatlari (internet-banking, mobil-banking), investitsiya fondlari va boshqa moliyaviy tashkilotlarning moliyaviy vositachiligi, moliya bozorlari (fond va valyuta birjalari) faoliyatining yordamchi moliyaviy vositachilik xizmatlari va boshqa moliyaviy xizmatlar kiradi.

Amaldagi narxlarda moliyaviy xizmatlarning yalpi ishlab chiqarish hajmi moliyaviy vositachilik hisobidan olingan foizli daromadlar hajmi (xizmatlar uchun belgilangan to‘lovlar miqdorida) hisobga olinadi. Chet el valyutasida kelib tushadigan foizli daromadlar hisobot davridagi O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankining tegishli kursi bo‘yicha hisob-kitob qilinadi va so‘mda aks ettiriladi.

Transport xizmatlari transportning barcha turlarida yuklarni va yo‘lovchilarni tashish faoliyati, shuningdek, transportirovka qilishda yordamchi xizmat turlari, jumladan logistik xizmatlarni o‘z ichiga oladi.

Amaldagi narxlarda transport xizmatlarining yalpi ishlab chiqarish hajmi transport turlari bo‘yicha transport jarayoniga (yuklarni tushirish va yuklash ishlari, transport-ekspeditorlik xizmatlari, transport xizmati va boshqalar) bevosita bog‘liq bo‘lgan tashish va boshqa faoliyatdan olingan daromad summasi sifatida aniqlanadi. Transport xizmatlari umumiy hajmida pochta va kuryerlik faoliyatining ishlab chiqarilgan yalpi hajmi hisobga olinadi.

Yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar mehmonxonalar, otellar, motellar va boshqa yashash uchun joylar kabi qisqa muddatli turar joy bilan ta'minlash va oziq-ovqat mahsulotlari va ichimliklar yetkazib berish bo'yicha ko'rsatilgan xizmatlarni o'z ichiga oladi.

Savdo xizmatlari ulgurji va chakana xizmatlarni birlashtirib, shuningdek, boshqa shaxs manfaatlari uchun tovarlarni oldi-sotdi shartnomalari, komissiyalari yoki agentlik shartnomalari asosida sotilgan vositachilik xizmatlari hamda avtomobil va mototsikllarni ta'mirlash xizmatlarini o'z ichiga oladi.

Ko'chmas mulk bilan bog'liq xizmatlarni ko'rsatishda ko'chmas mulk bilan bog'liq operatsiyalar bo'yicha xizmatlar qiymati, korxonaning shaxsiy, xo'jalik yuritish yoki tezkor boshqaruvidagi, shuningdek, ijaraga olingan ko'chmas mulkni ijaraga berishdan olingan daromadlari, ushbu faoliyat tashkilotning asosiy faoliyati yoki yo'qligidan qat'iy nazar aks ettiriladi.

Ta'lim sohasidagi xizmatlar oliy, o'rta maxsus, kasb-hunar, umumta'lim, maktabgacha ta'lim davlat muassasalarida tijorat asosida ta'lim olishni, shuningdek, radio va televideniye, Internet-kanallar va pochta aloqalarini qo'shgan holda har qanday darajadagi xususiy ta'lim olish va xohlagan kasbga o'qishni qamrab oladi. **Sog'liqni saqlash sohasidagi xizmatlar** statsionar shifoxona muassasalari, poliklinikalar, stomatologiya muassasalari va tibbiy laboratoriyalar tomonidan pul asosida ko'rsatilgan kompleks xizmatlarni qamrab oladi.

Ijara xizmatlari bo'yicha ishlab chiqarish hajmi mashinalar va asbob-uskunalarini operatorlarsiz ijaraga berish, maishiy jihozlar va shaxsiy ehtiyoj buyumlarini ijaraga berishdan olingan daromad miqdori sifatida aniqlanadi.

Me'morchilik, muhandislik izlanishlari, texnik sinovlar va tahlil sohasidagi xizmatlar hajmi shartnomada nazarda tutilgan talablarga muvofiq loyihalar, izlanishlar, konstruktorlik va texnologik ishlar hamda ko'rsatilgan xizmatlar, shuningdek, qurilish ishlari ustidan nazorat va boshqa injenerlik xizmatlarining qiymatini o'z ichiga oladi.